

IRODALOM

Dengler Alfréd, „Waldbau auf ökologischer Grundlage“. Második kiadás. Berlin, Verlag von Julius Springer 1935. 544. oldal. A német szakirodalom ezen úttörő jelentőségű kiváló munkája alig három év alatt érte meg a második kiadását, jelölve annak, hogy a külföldi szakirodalom terén ezúttal csakugyan a legjobb erdőműveléstani szakkönyvvvel van dolgunk, amely *H. Mayr* munkája óta a nemzetközi könyvpiacra megjelent. A munka a mostani formájában 2 nagy részre tagozódik. Az első rész az erdőökológiájával, mint a modern erdőművelés alapvető tételével foglalkozik. A második rész az erdőművelési technikát tárgyalja.

Az első rész 3 főfejezetre tagozódik, amely főfejezetek a következők: Az első az erdőt, mint tenyészeti típust tárgyalja. Ebben a főfejezetben 8 kisebb fejezet van besorozva. Itt foglalkozik a szerző az erdőnek a lényegével és fogalmával, továbbá az erdőnek a föld kerekességén való elterjedésével, azután az erdő legfontosabb formáival és alapjaival, majd külön fejezetben a sarki és a magashegységi erdőhatárok jellemzésével. Természetesen a német erdőgazdaság szempontjából fontos fajoknak külön fejezetet szánt, úgy szintén külön fejezetben foglalkozik a német erdők fejlődéstörténetével. A főfejezet utolsó fejezete Németország főbb erdővidékeinek a részletes leírását tárgyalja. Dacára annak, hogy ezek az utolsó fejezetek kifejezetten német vonatkozással bírnak, mégis sok tekintetben ránk nézve is irányadók.

A második főfejezet a természet tényezőinek az erdőre gyakorolt hatásával foglalkozik. Így külön foglalkozik a hővel, illetőleg a hőmérséklettel, a vízzel, a fénnel, a levegő szén-sav tartalmával, a szélnek és a talajnak a befolyásával. Végre ezen főfejezet zárófejezetében az erdő életére legfontosabb hatással bíró átöröklési törvényekkel és végül az ezzel összefüggő származástani kérdéseket és magvizsgálatokat tárgyalja. Ez a főfejezet a könyv egyik csúcsteljesítménye.

Alig van a modern külföldi irodalomban szakmunka, amely aránylag röviden, de mégis olyan kiváló szakértelemmel és kritikai érzékkel tárgyalná ezeket, a modern erdőművelés szempontjából annyira fontos alapvető jelenségeket. Örömmel kell azonban rámutatnom arra, hogy *Rothnak* a könyve ebben a tekintetben magyar viszonylatban semmivel sem marad el *Dengler* munkájának a jósága és jelentősége mellett. Sőt, a mi Erdőművelésünk,

amelyet Rothnak köszönhetünk, éppen talajtani és általában talajbiológiai téren sokkal körültekintőbben és részletesebben van felépítve. Sajnos, az utolsó 3—4 év jelentős kutatási eredményeit, amelyek főleg a szén-savproblémára, azután a talaj életére és a humuszkérdésre vonatkoznak, *Dengler* úgylátszik technikai okokból csak korlátolt mértékben vette figyelembe. Így különösen a fák szén-savtáplálkozására vonatkozólag még mindig *Meinecke* most már teljesen elavult kutatásait idézi. Reméljük azonban, hogy ezek a hiányok, melyek különben ezen főfejezet nagy értékét a legkevesebb mértékben sem befolyásolják, a III. kiadásban majd kiküszöbölhetők lesznek.

A harmadik főfejezet az erdő életének általános jelenségeivel foglalkozik. Így ezen fejezetekben írja le a fák virágzását és a fák terméseinek a kialakulását, a szaporodását, a termések elterjedését, a csírázását és azután külön-külön fejezetekben a fák fiatalkori fejlődését, azután a fák főfejlődési periodusát, végül ezeknek öregedését, betegségeit és elpusztulását.

A második részben az erdőművelési technikával foglalkozik. Amíg az első rész 3 főfejezetben 21 fejezetre oszlik és összesen 239 oldalt tett ki, addig a második rész 4 főfejezetre oszlik és kerekén 300 oldal terjedelemmel bír.

Teljesen eredeti és új szempontokból megírt főfejezet ez, amely a természetes erdőtípusok és az állománytípusok között mindenütt éles különbséget tesz. Bár általános szempontból is részletesen foglalkozik a kérdéssel, mégis magától értetődően a német állománytípusokat külön tárgyalja. Elsősorban az elegyetlen típusokat, nevezetesen az erdei fenyő, a lúe, a jegenyefenyő, a vörösfenyő, a bükk, a tölgy és az éger állománytípusokat. Külön foglalkozik azután az elegyes állományokat alkotó fafajokkal, mint a nyírral, a gyertyánnal, a kőriszel, a juharral, a hárssal és a nyárfával.

A külföldi fafajok közül elsősorban külön választják a már meghonosodottakat, nevezetesen a szelíd gesztenyét, a szürke égert és az akácot. Ez utóbbival külön behatóan foglalkozik, miután az újabb időben a német erdőszet figyelme egyes vonatkozásokban erősen az akáékérdésre irányul. Foglalkozik azután a még meg nem honosodott külföldi fafajokkal, a Douglas fenyővel, a síma fenyővel, a fekete fenyővel stb. és itt tárgyalja külön-külön fejezetekben az árnyattűrő fafajok és a fénytigénylő fafajok elegyes állományait és külön foglalkozik azokkal az esetekkel, amikor a fényigényes és árnyattűrő fafajok ugyanazon állománytípus keretén belül keverednek egymással.

A második főfejezetben az állományok alapításával és felújításával foglalkozik. Itt tárgyalja a mesterséges felújítást és az ezzel kapcsolatos műveleteket, eszközöket és eljárásokat, azután

külön foglalkozik a természetes felújítással. A mesterséges felújítással éppen a német erdők erdei fenyő-gazdaságára való tekintettel különösen behatóan foglalkozik, anélkül azonban természetesen, hogy a mesterséges és a természetes felújítás közötti vitában egyoldalúan állást foglalna. Ellenkezőleg, éppen ezen a téren tűnik ki leginkább tárgyilagossága és kiváló kritikai érzéke.

A harmadik főfejezetben azután az állományok felnevelésével és ápolásával foglalkozik. Természetesen teljes részletességgel tárgyalja a tisztításokat és az áterdöléseket. Az utolsó fejezetben a fák feltisztításával és azután az alátélepitéssel foglalkozik.

Az utolsó főfejezetben tárgyalja azután az erdőgazdaság technikai formáit, nevezetesen a sarjerdőt, a középerdőt és a szál-erdőt. Eltekintve attól, hogy az előző főfejezetek is kiváló gyakorlati érzékkel és széles tudással vannak megírva, ki kell emelnünk ezen zárófejezetnek a feltűnő szakértelemmel, lenyűgöző tudással és világos kritikai érzékkel megírt fejezetét.

Mint érdekességet említem meg azután, hogy az örökerdővel is teljes részletességgel foglalkozik, anélkül azonban, hogy akár az egyik, akár a másik irányban szélsőségbe esne. Különösen igazat kell adnunk *Denglernek* akkor, amikor azt mondja, hogy az örökerdő fogalma és gyakorlati keresztülvitele nem is sikerült olyan mértékben, amit azt annak propagálói, különösen *Wibecke* és *Moeller* gondolták, mégis sohasem szabad elfelejtenünk, hogy az örökerdő propagálása rendkívül nagy szolgálatot tett az erdőművelés ügyének azáltal, hogy végre az erdőre, mint életközösségre felhívta a figyelmet és kifejezésre juttatta, hogy a talaj és az állomány ápolása az erdő élete szempontjából döntő befolyással van. A könyv az erdőműveléstani irodalomnak klasszikus jelentőségű alapvető munkája és annak, aki az erdőműveléssel, akár tudományos vagy irodalmi szempontból, akár gyakorlati szempontból, de nagyvonalúan és irányítólag foglalkozik, a munka ismerete és használata nélkülözhetetlen.

Dr. F. D.

Magyar Statisztikai Zsebkönyv. IV. évfolyam. Szerkeszti és kiadja a *M. kir. Központi Statisztikai Hivatal*. Szerkesztő: *vitéz Mike Gyula dr. miniszteri titkár*. Budapest, 1936. Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai R.-T. Ára 1 pengő.

Megbővült tartalommal, de a régi beosztással jelent meg, hovatovább a nagy közkedveltségnek örvendő Magyar Statisztikai Zsebkönyv.

A Magyar birodalomnak a trianoni békeszerződés szerinti szétدارabolását utódállamonként feltüntető színes kartogramot és több grafikont magában foglaló Zsebkönyvben *újabb közlemények*: a mai Magyarország határainak hossza (20. oldal); az

őstermelő és ipari népesség részletezése (39. és 40. oldal); az ipari-forgalmi vállalatok száma és segédszemélyzete (40. oldal); a hasznos háziállatok betegségei (82. oldal); a vadászterületek, a bérösszegek és egyéb költségek az 1933/34. vadászati idényben (83. oldal); az elejtett szőrmés- és szárnyasvad az 1933/34. idényben (83. oldal); fontosabb gyáripari adatok, törvényhatóságokonkint (93—95. oldal); a budapesti vámmentes kikötő forgalma (129—130. oldal); a posta, távirda és távbeszélő főbb adatai törvényhatóságokonkint (134—135. oldal); a tüzesetek hónapok szerint (148. oldal); a felső oktatásnál az első évfolyamra beiratkozott hallgatók a II. félévben (161. oldal); a vármegyék költségelőirányzata 1935. (183. oldal); a községek 1934. évi költségvetése (185. oldal); a községek megoszlása a pótlódó nagysága szerint 1934. (188. oldal).

A *Nemzetközi adatok*-nál: a könyvtermelés (212. oldal); a postai küldemények 1933. (227. oldal); a távíró és távbeszélő szolgálat 1933. (228. oldal) és a rádióelőfizetők 1935. (230. oldal) című közlemények újak.

A gazdag tartalmú Magyar Statisztikai Zsebkönyv e IV. évfolyamát igen t. Szaktársaink b. figyelmébe ajánljuk.

Dr. Tomasovszky Imre.

Korsak Wladzimier. Lós M. Polske. (A jávorszarvas Lengyelországban.) Warszawa, 1934. 47 l.

A lengyel természetvédelmi tanács kiadásában megjelent munka a jávorszarvas lengyelországi elterjedésével foglalkozik. Jelenleg Lengyelországban kb. 770 jávorszarvas él. Ez már az állami, mint a magánerdőkben életbeléptetett védelmi intézkedéseknek az eredménye. A világháború előtt ugyanezen a területen kb. 3000 élt. A háború és a háború utáni zavaros állapotok, amíg a lengyel hatóságok megszervezése nem történt meg, nagyban előmozdították pusztítását. Foglalkozik röviden a jávorszarvas kétféle fajtájának leírásával és az életviszonyaival. A jávorszarvasnak csak két ragadozó ellensége van, a hiúz és a farkas. A hiúz már nagyon ritka, a farkas pedig csak csordában támadja meg, ha nagyon éhes. Igazán veszélyes csak az ember, nemcsak azzal, hogy közvetlen vadássza, hanem azzal is, hogy természetes környezetét megváltoztatja és ezzel életfeltételeit nehezíti meg. Javaslatokat tesz olyan intézkedések bevezetésére, amelyekkel ennek a valóban nagyon értékes állatnak fennmaradása biztosítható lenne.

Mindent összefoglalva, igen hasznos és tanulságos monografia, amelyet 22 ábra is díszít. A könyv végén angolnyelvű rövid összefoglalás. (A kwartalny Biuletyn Informacyj ny 1935. évi 2. füzetében levő megjegyzés szerint az állomány jelenleg kb. 1000 darab, amelyből kb. 200 darab az állami erdőben él.) *Br. W. I.*

Gurth Whipple Historical tress of the State of New-York. State College of forestry. Syracuse N. J. 1930. 18 lap. Ebben a kis füzetben a szerző leírja röviden mindazokat a New-York állambeli fákat, amelyekhez történelmi események és mondák fűződnek. Összesen 19 ilyen fának a történetét mondja el. Minden egyes fának jól sikerült fényképét is adja. *B. W. I.*

Recreational areas of the United States under federal or state government. Washington National Park Service. 1934. 74—103. cm.

A nemzeti parkszolgálat kiadásában megjelent nagyméretű térkép, amely az Egyesült Államok kezelésében levő összes védőterületeket ábrázolja. Feltünteti a nemzeti parkokat, nemzeti emlékeket, nemzeti erdőket és indián rezervációkat, valamennyit pontosan méretezve. Az állami parkokat, erdőket és történeti emlékeket is megjelöli a térképen számokkal, de sajnos, nem a terület nagyságában. Ez az egyedüli hiánya, ezt leszámítva, kitűnő áttekintést ad a fentebb felsorolt rezervációk elhelyezéséről és nagyságáról. A térkép hátlapján pontos összeállítása az egyes államok védőterületeinek. A nemzeti parkszolgálat a készlete erejéig bárkinek megküldi. *B. W. I.*

Dr. Georg Escherich: Der alte Forstmann. Fahrten und Fährten in weiter Welt. Mit 24 Abbildungen auf Tafeln und 2 Karten. 1935. Verlag von Paul Parey in Berlin SW., Hedemannstrasse 28/29.

Sok meghitt, kedves óra emlékét fogja ennek a pompás könyvnek az olvasása minden erdész lelkében felidézni azokról az ifjúkori élményekről, melyek életünk legszebb korszakában zajlottak le.

A szerző maga is meghatódottan gondol vissza erdészpályájának kezdetére, főiskolai tanulmányi idejére, melyről könyvének bevezető részében oly kedvesen emlékezik meg.

Szinte nyers őszinteséggel, jóízű humorral mondja el fiatalkori bohóságait, dorbézolásait és páratlan szerencsését tanulmányai folytatásában, a vizsgák sikereiben, bár minden volt, csak nem szobatudós és mindennél jobban szerette a szépséges erdőt, a vidám vadászatot, a teljes szabadságot.

Mint bajor királyi erdőtiszt, nagy darab földet járt be, eleinte a maga kedvteléséből, főként a vadászat kedvéért, később hivatalos kiküldetésből. Mindenütt nyitott szemmel nézett körül s így utóbb kiváló szaktekintély lett, ki a háború folyamán a híres „Bialowicza Puszcza” a volt cári nevezetes vadászterület katonai erdőhivatalának vezetője is volt, melyről részletesen ugyancsak Paul Parey kiadásában a múlt évben megjelent „Der alte Jäger” című igen érdekes művében emlékezett meg.

Dr. Escherich ebben a munkakörében mindent megtett ennek a természetvédelmi szempontból is nevezetes és ritkaságszámba menő őserdőnek megmentése érdekében, különösen pedig lelkesen buzgólkodott az ott élt európai bőlényeknek az utókor részére való fenntartása végett.

El is érte azt, hogy az ő igazgatása alatt a bőlényállomány számban megnövekedett. Ennélfogva könyvében joggal tiltakozik az ellen a galád rágalom és igaztalan vád ellen, mitha a német, illetve a központi hatalmak uralma alatt pusztult volna ki ez a nevezetes természeti emlék.

Korábbi erdészeti tanulmányi útjain és vadászati kirándulásain bejárta Bosznia-Hercegovinát, Abessziniát kétízben is, Kamerunt, Spanyol Guineát stb., részint vadászva, részint az ottani erdészeti viszonyokat tanulmányozva.

Ma különös érdeklődéssel olvassuk abessziniai tartózkodásának ismertetését. Másodszor Menelik volt abesszin császár meghívására járt ott mint erdészeti szaktanácsadó s bár a politikai viszonyok ottartózkodása óta némileg megváltoztak, de a természeti viszonyok nagyobbára azonosak maradtak s így könyvének olvasása ma, az olasz-abesszin háború idejében, nagyon is időszerű.

Kamerunban rengeteg nehézséggel megküzdve kizárólag erdészeti felvételeken dolgozott, mint hivatalosan kiküldött szakértő. Ebben a részben megismerjük az érintetlen, trópusi őserdőt faóriásaival, bújá növényzetével, bő csapadékjával és különleges állatvilágával.

A sokat látott, gazdag tapasztalatokat szerzett, érdekesen elbeszélő szerző könyvét minden erdész és természetbarát élvezettel fogja olvasni. Ő maga is elismeri, hogy erdészeti szempontból igen érdekes élettel áldotta meg őt az Ég és meglepéssel tekint vissza múltjára. Bevezető sorait ezzel a mondattal fejezi be: „Und wäre ich nochmals jung und stünde, wie vor 50 Jahren, wieder vor der Berufswahl, dann würde ich abermals Forstmann, aber nur wieder ein Forstmann draussen im Walde. F. M.

Hermann Mattausch: Im Zauberparke der Beskiden. 1935. Verlag I. Neumann, Neudamm. Preis 4 RM.

A Kárpátok felséges világába vezet bennünket a szerző, a Czeremosz és a Pruth forrásvidékébe, hol a huzulok érdekes népe tanyázik, mely sok tekintetben megőrizte őseinek hagyományait, szokásait, népviseletét, házi iparát. Ott él ez a nép a kulturától többé-kevésbbé még érintetlenül a Beszkidek erdőborította hegyei között, hol a hiúz és medve, a farkas és vadászó még nyugodt menedéket talál és ahová a nyugati vadászok mind — nagyobb száma tódul, hogy vadászszenvédelyüknek hódoljanak.

Ennek a szép vidéknek mesteri leírása kapesán pompás vadászképet tár az olvasó elé a kiváló szerző. *F. M.*

Walther Flaig: Lawinen! Mit 120 Bildern und Karten, sowie einer Lawinentafel. Verlag F. A. Brockhaus, Leipzig. 1935. Preis gebunden 7.50 RM.

A hólavínákról szóló s nagyobbára a szerző saját megfigyelései, tapasztalatai és élményei alapján megírt szinte egyedül álló mű ez a szebbnél szebb fényképekkel díszített pompás könyv.

A szerzőnek ez a könyve valósággal alapvető mű, amelyben kimerítően és egyúttal élvezetesen megírja mindazt a fenségeset és nagyszerűt, amit a lavínákról tudni akarunk és tudnunk is kell.

Megborzadunk, amikor olvasunk azokról a rettenetes szerencsétlenségekről, amelyeket a hólavínák a magas hegységekben okoznak; megelevenedik lelkünkben az 1916. év december hó 16. napjának, annak a szerencsétlen napnak az emléke, amelyen az osztrák-magyar hadseregnek hatezer katonája pusztult el a lavínától.

Fontos része a könyvnek az a fejezete, amely a lavínák keletkezésének okait, azok lefolyását és az ellenük való védekezés lehetőségeit és módját írja le.

Útmutatást ad a könyv a havasok bejárását illetőleg is, tanácsokkal szolgál arra nézve, mire kell ügyelni, hogyan kell a lavínákat kikerülni, elborítás esetén hogyan járjon el az egyén és miképpen siessen társainak segítségére.

Nemcsak a turista, hanem a vadász és erdész sok hasznos okulást meríthet ebből a szép és értékes könyvből. *F. M.*
